

CRIMINALITEIT EN VEILIGHEID IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

Jaarverslag van het Observatorium
DATA 2023

ENKELE TRENDS
TOEGELICHT

INLEIDING

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG) is uniek in België en zelfs internationaal: een stadsgewest, nationale hoofdstad en internationale metropool waar de hoofdzetels van talrijke instellingen gevestigd zijn en waar tal van politieke, feestelijke, culturele en protestbijeenkomsten en evenementen plaatsvinden. Het BHG valt met zijn stedelijke omgeving, zijn dichte en diverse bevolking en de dagelijkse aanwezigheid van vele pendelaars en toeristen niet te vergelijken met de andere Belgische gewesten of met andere grote steden van het land. Dit betekent niet dat het Brussels gewest een uniform grondgebied is. Er zijn grote verschillen binnen het gewest op het vlak van sociaal-economische, demografische en andere factoren. Elke aanpak van de criminaliteit moet daarom rekening houden met de specifieke kenmerken van het gewest, maar ook met de bijzonderheden binnen het gebied. Om een goed beeld te krijgen van de veiligheid in het Brussels gewest kijken we dus niet enkel naar de geregistreerde criminaliteitscijfers, maar naar diverse gegevensbronnen.

Het Observatorium van [safe.brussels](https://www.safe.brussels) doet dit door jaarlijks gegevens, uit verschillende bronnen over de veiligheidsfenomenen die door [safe.brussels](https://www.safe.brussels) worden behandeld, te bundelen in een 'Jaarverslag'. Deze gegevens worden hier niet in detail geanalyseerd – een dergelijke analyse zou het bestek van dit verslag te buiten gaan¹ –, maar werpen wel licht op de criminaliteit in het Brussels gewest. Het beeld dat eruit voortvloeit, is niet exhaustief. Alle bestaande gegevens kunnen immers niet in één enkel document worden samengebracht, en er is ook een kwalitatieve benadering nodig om zo dicht mogelijk bij de werkelijkheid te komen. Toch is het mogelijk om een aantal uitdagingen vast te stellen op basis van de gegevens waarover het Observatorium beschikt. Daartoe werden de jaarlijks gebundelde cijfers doorgenomen, met bijzondere aandacht voor drie criteria: ten eerste hun kwantitatieve omvang in absolute cijfers, ten tweede hun evolutie op korte en middellange/ lange termijn en tot slot hun over- (of onder-)vertegenwoordiging in het Brussels gewest in vergelijking met het land in zijn geheel. Elk van deze criteria kent zijn eigen beperkingen en grenzen² maar de benadering die hier wordt toegepast op de laatst gepubliceerde cijfers (vooral met betrekking tot 2023³), maakt het mogelijk om enkele – niet exhaustieve – elementen te identificeren waarmee rekening moet worden gehouden bij het aanpakken van de veiligheidskwestie in het Brussels gewest.

We wijzen erop dat de hier geschetste fenomenen niet hiërarchisch zijn. De volgorde waarin ze worden gepresenteerd, is willekeurig. Naast deze veiligheidsfenomenen komen ook bepaalde getroffen soorten locaties en publiekgroepen duidelijk naar voren uit de verzamelde gegevens. Ze worden eveneens hieronder besproken.

¹ Naast het jaarverslag publiceert het Observatorium diepgaande analyses van verschillende fenomenen in zijn andere collecties: Cahiers, Focussen of Flash papers, beschikbaar op de website [safe.brussels](https://www.safe.brussels).

² Cf. Observatory, *Methodologische gids. Analyse en beeld van de fenomenen, 2e editie*, Brussel: [safe.brussels](https://www.safe.brussels), 2023. Beschikbaar op: <https://www.safe.brussels/nl/publicaties>.

³ Cf. Observatory, *Criminaliteit en veiligheid in het Brussels gewest. Jaarverslag van het Observatorium. Gegevens 2023*, Brussel: [safe.brussels](https://www.safe.brussels), 2024. Alle hier genoemde cijfers worden er in detail gepresenteerd.

DISCRIMINATIE

Discriminatie is het op één na meest gerapporteerde feit, na pogingen tot oplichting via het internet, onder de respondenten van de Gewestelijke Veiligheidsenquête in 2022 (hierna GVE)⁴. Bijna 1 op de 5 Brusselaars zei het slachtoffer te zijn geweest van discriminatie in de 12 maanden voorafgaand aan de enquête. In de politionele criminaliteitsstatistieken⁵ is discriminatie niet het kwantitatief meest vertegenwoordigde feit (met 376 geregistreerde feiten in 2023 in het BHG). Toch is het typisch voor het Brussels gewest, aangezien 20% van de geregistreerde feiten van dit type in het land als geheel betrekking heeft op het BHG, terwijl hier maar 10,6% van de Belgen woont. Feiten van discriminatie zijn de laatste jaren ook in stijgende lijn in de cijfers van de politie (+28% tussen 2015 en 2023). De oververtegenwoordiging van discriminatie in het BHG springt ook in het oog in de gegevens van Unia, aangezien 26% van de dossiers rond 'discriminatie' die deze organisatie in 2023 heeft geopend, betrekking heeft op het BHG⁶.

De meeste feiten van discriminatie die in het BHG worden geregistreerd, zijn gebaseerd op het zogeheten raciale criterium. Dit is het geval voor 59% van de feiten van discriminatie die in 2023 door de politie werden geregistreerd; voor 53% van de respondenten die discriminatie rapporteerden in de GVE 2022; en dit criterium komt voor in 35% van de dossiers die in 2023 door Unia werden geopend. We merken echter een toename van klachten over homofobe discriminatie (63 feiten door de politie geregistreerd in 2023) en seksistische discriminatie (58 in 2023). Het vergroten van het bewustzijn van het publiek en opleiding voor politieambtenaren in deze domeinen (seksisme, homofobie), evenals de invoering van specifieke maatregelen (in de politiezones of via vzw's), kunnen deze toename mogelijks deels verklaren. Stijgingen in de geregistreerde cijfers wijzen – hier net als elders – niet noodzakelijkerwijs op een toename van de fenomenen, maar kunnen eveneens te wijten zijn aan een betere registratie van de feiten.

SEKSISTISCH EN SEKSUEEL GEWELD

Meldingen van seksueel geweld komen de laatste jaren steeds vaker voor als gevolg van de (wel nog relatieve) vrijheid van meningsuiting in het kielzog van de verschillende #MeToo-bewegingen. De recente hervorming van het seksueel strafrecht⁷ maakt het moeilijker om de trends in de cijfers af te lezen, maar de politieke statistieken illustreren een stijgende trend over meerdere jaren (met bv. +42% geregistreerde feiten van verkrachting tussen 2015 en 2023 in het Brussels gewest). 617 verkrachtingen werden geregistreerd door de politie in het BHG in 2023, dat zijn er bijna twee per dag. Dit cijfer is iets lager dan de cijfers voor 2021 en 2022 (642 en 659). Ook op het niveau van het Brusselse correctionele parket⁸ bereiken de verkrachtingszaken in 2023 een recordhoogte van 1.056 zaken (bijna een verdubbeling ten opzichte van 2015 en een stijging met +12% ten opzichte van 2022). Wat persoonszaken betreft, vertonen verkrachtingen het hoogste vervolgingspercentage (10% van de gevallen wordt vervolgd in 2023), na (poging tot) moord en doodslag. De stijging van de cijfers over meerdere jaren kan een weerspiegeling zijn van een verbetering in het melden van feiten, zonder dat dit noodzakelijkerwijs een toename van de feiten zelf inhoudt. Hiervoor zijn meer gedetailleerde analyses nodig.

4 Omdat er in 2023 geen Gewestelijke veiligheidsenquête (GVE) was, gebruiken we de cijfers uit de GVE 2022, gezien het belang van de gegevens die de burgers verstrekken op het vlak van zelfgerapporteerd slachtofferschap om de cijfers van de geregistreerde criminaliteit aan te vullen en te nuanceren. Raadpleeg voor een gedetailleerde publicatie van deze cijfers: Observatorium, *Resultaten van de gewestelijke veiligheidsenquête 2022 – Inwoners, pendelaars en toeristen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, Cahier van het Observatorium nr. 7*, Brussel: safe.brussels, 2024.

5 Alle cijfers uit de politionele statistieken die hier worden gepresenteerd, zijn afkomstig van de Federale Politie – DGR/DR1/BIPOL (2024). *Politionele criminaliteitsstatistieken*. Afsluitingsdatum: 19.04.2024. Beschikbaar op: <https://www.politie.be/statistieken/nl/criminaliteit>.

6 <https://www.unia.be/nl/kennis-aanbevelingen/cijfers-van-unia>.

7 De hervorming van het seksueel strafrecht (die in juni 2022 van kracht werd) leidde ertoe dat de categorie 'aanranding van eerbaarheid' in de politionele criminaliteitsstatistieken verdween ten gunste van 'aantasting van de seksuele integriteit'. De hervorming heeft ook de items 'verspreiding van seksueel getinte inhoud' ingevoerd en bracht veranderingen met zich mee in de categorisering van feiten binnen de categorieën 'voyeurisme' en 'grooming'. Cf. de wet van 21 maart 2022 houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht. BS 30.03.2022

8 De gegevens met betrekking tot het correctioneel parket van Brussel werden op verzoek aan het Observatorium van safe.brussels bezorgd door de statistisch analisten van het parket-generaal van het hof van beroep van Brussel.

Intrafamiliaal geweld (IFG) kwam op de voorgrond tijdens de coronapandemie⁹. Fysiek geweld tussen partners is een vorm van IFG die het vaakst wordt gemeld aan de politie (2.344 feiten in 2023, dat wil zeggen meer dan 6 per dag), ondanks een daling in 2023 (-11% t.o.v. 2022 en -3% t.o.v. 2015). Deze daling dient verder onderzocht te worden. Seksueel geweld tussen partners wordt nog steeds zelden geregistreerd door de politie (amper 21 feiten in 2023 voor het hele gewest), waardoor het een taboe blijft. De politie kan dit tijdens een interventie ook moeilijker registreren dan slagen die zichtbare sporen nalaten. Intrafamiliaal geweld is volgens de geregistreerde cijfers, net als seksueel geweld, niet sterker vertegenwoordigd in het Brussels gewest dan in de rest van het land.

IFG heeft een genderspecifieke dimensie. In 92% van de feiten van fysiek geweld tussen partners, waarvoor minstens 1 verdachte werd geïdentificeerd in 2023, identificeerde de politie een mannelijke verdachte. De slachtoffers van IFG in het algemeen zijn daarentegen in 62% van de feiten vrouwen¹⁰. Het aandeel vrouwelijke slachtoffers ligt in werkelijkheid wellicht hoger omdat veel minderjarigen (rechtstreekse slachtoffers of kinderen van een vrouw die het slachtoffer is) worden geregistreerd als slachtoffer van IFG¹¹. De verdeling mannelijke en vrouwelijke minderjarige slachtoffers is 50/50 in 2023 voor de politiezones die hierover informatie hebben verstrekt.

Net als bij seksueel geweld worden er de laatste jaren meer feiten van IFG aangegeven bij de politie en onder de aandacht van het parket gebracht (er werden tussen 2015 en 2023 40% meer zaken in het kader van intrafamiliaal geweld ingediend bij het Brussels correctioneel parket, met een bijna ononderbroken stijging, behalve in 2020 tijdens de Covid-19 pandemie). Strafrechtelijke vervolging is echter nog steeds zeldzaam. 72% van de IFG-zaken die door het correctioneel parket van Brussel werden afgesloten in 2023 werden zonder strafrechtelijke vervolging afgehandeld¹². In bijna de helft van de zaken om opportuniteitsredenen.

POLARISERING EN RADICALISERING

De verhoudingen tussen burgers en overheden worden sinds de resolutie van het Brussels Parlement van 2020 scherper in de gaten gehouden in het BHG¹³. Er is immers een polarisering voelbaar, versterkt door de Covid-19 pandemie, tussen (sommige) burgers en (sommige) vertegenwoordigers van de overheid¹⁴. Hoewel geweld tegen overheidspersonen afneemt in 2023 (78 feiten), blijft dit fenomeen bijzonder oververtegenwoordigd in het Brussels gewest. 33% van dit type feiten geregistreerd door de politie in België betrof het BHG. Hetzelfde geldt op het niveau van het parket. 28% van de zaken van slagen tegen een persoon met een openbare hoedanigheid die instroomden bij de Belgische parketten, betreft het correctioneel parket van Brussel (205 zaken in 2023). 20% van dit type zaken die afgesloten werden door het correctioneel parket van Brussel, werd strafrechtelijk vervolgd in 2023. Dit is een bijzonder hoog percentage¹⁵ dat het nultolerantiebeleid op dit vlak weerspiegelt¹⁶. We stellen in 2023 een daling van gewapende weerspanning in het BHG vast, een fenomeen dat voorheen sterk oververtegenwoordigd was. Deze feiten daalden van 97 in 2022 tot 55 in 2023. Smaad komt in het BHG niet vaker voor dan in het land als geheel, evenmin als ongewapende weerspanning (beide feiten nemen af in het Brussels gewest).

⁹ Zie de twee Focussen van het Observatorium hierover: <https://www.safe.brussels/nl/publicaties>

¹⁰ Brusselse politiezones, gegevens die zijn verstrekt aan het Observatorium van safe.brussels in het kader van de financiering met betrekking tot het GVPP (Gloobaal Veiligheids- en Preventieplan).

¹¹ Cf. bv. Brussel Preventie en Veiligheid (BPV), «Intrafamiliaal Geweld in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tijdens de lockdownperiode», *Focus van het Observatorium* – nr. 1, Brussel, 2020, p.10.

¹² Dit percentage is vergelijkbaar met het percentage dat werd vastgesteld voor alle zaken die werden afgesloten door het correctioneel parket van Brussel in 2023 (74%).

¹³ Resolutie van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement van 18 december 2020 tot de verbetering van de relatie tussen burgers en ordediensten en tussen ordediensten en burgers. Beschikbaar op: <https://weblex.irisnet.be/data/crb/doc/2020-21/140776/images.pdf>.

¹⁴ Cf. bv.: Observatory, *Geweld tegen politieambtenaren, brandweerlieden en ambulanciers, gemeenschapswachten en parkwachters in het Brussels gewest. Veiligheidsgevoel en slachtofferschap, Cahier nr. 5 van het Observatorium*, Brussel: safe.brussels, 2024. Beschikbaar op: <https://www.safe.brussels/nl/publicaties>.

¹⁵ Ter vergelijking: van alle zaken die in 2023 door het correctioneel parket van Brussel werden afgesloten, werd 5% strafrechtelijk vervolgd.

¹⁶ Cf. <https://www.teamjustitie.be/2022/11/24/justitie-geeft-duidelijk-sigitaal-aan-alle-politiemensen-nultolerantie-uitgebreid-referentiemagistraat-in-elk-parket-en-zwaardere-straffen-bij-geweld-tegen-politie/>.

Als het gaat om 'extremisme, terrorisme en radicalisme', laten de politiecijfers een neerwaartse trend zien, na een piek in 2016 in de nasleep van de aanslagen dat jaar. Er zijn hiervan echter meer feiten geregistreerd in 2023 ten opzichte van de afgelopen jaren (84 feiten vergeleken met 51 in 2022). Ter vergelijking, in 2016 waren er 349). Een ontwikkeling om in de gaten te houden. Een kwart van de geregistreerde feiten in België in 2023 heeft betrekking op het BHG, waar het oververtegenwoordigd blijft.

EIGENDOMSDELICTEN

Volgens de politiecijfers bereiken de eigendomsdelicten als geheel in 2023 voor het eerst een hoger aantal dan in 2015, na een stijging ten opzichte van 2022 (+11%). Deze stijging wordt veroorzaakt door de toename van zakkenrollerij, diefstallen in/op een voertuig en diefstallen met geweld (zowel ongewapend als gewapend).

Zakkenrollerij (17.116 feiten geregistreerd door de politie in het BHG in 2023, d.w.z. 47 per dag) vertoont de afgelopen jaren een stijgende trend (+58% ten opzichte van 2015). In 2020 en 2021 werd deze stijging onderbroken, omwille van de verminderde mogelijkheden om dit soort feiten te plegen door social distancing maatregelen en een verminderde aanwezigheid op straat in verband met de Covid-19 pandemie. Zakkenrollerij in het BHG is goed voor 63% van de geregistreerde feiten in België. Weinig van deze feiten worden behandeld door het correctioneel parket van Brussel, dat in 2023 slechts 770 instromende zaken van zakkenrollerij registreerde. Dit kan worden verklaard door het potentieel hoge aantal vereenvoudigde pv's voor deze feiten, waarbij de dader vaak onbekend is.

Fietsdiefstallen¹⁷ kenden een sterke stijging in de politionele statistieken sinds 2015 (+70%). De cijfers lijken zich echter te stabiliseren (4.923 geregistreerde feiten in 2023, -3% t.o.v. 2022). Fietsdiefstal is lichtjes oververtegenwoordigd in het BHG vergeleken met het land als geheel (16%). Net als bij zakkenrollerij wordt een klein deel van deze zaken ter kennis gebracht van het correctioneel parket van Brussel (197 zaken van gewone fiets- of motorfietsdiefstal in 2023).

Tot slot registreerde de politie in 2023 8.819 feiten van vandalisme. De cijfers laten een neerwaartse trend zien (-11% vergeleken met 2015). Meer dan de helft van de bewoners (55%) die hebben geantwoord op de GVE 2022, zegt echter 'vaak' of 'altijd' te maken te hebben met vandalisme in de openbare ruimte. Vandalisme was ook het type eigendomsdelict dat door de bewoners het vaakst werd gerapporteerd (13,5% van de bewoners zei dat ze het afgelopen jaar te maken kregen met vandalisme, tegenover 4,9% voor bijvoorbeeld fietsdiefstal). Dit probleem moet dus ook aandacht krijgen in het Brussels gewest.

CYBERCRIMINALITEIT

Cybercriminaliteit neemt een steeds grotere plaats in binnen de veiligheidsproblemen. Uit de meest recente enquêtes van zelfgerapporteerd slachtofferschap in België en Brussel¹⁸ blijkt dat de criminele feiten waarvan het grootste aantal burgers verklaart het slachtoffer te zijn geworden, onder cybercriminaliteit vallen. Volgens de GVE 2022 meldt 42% van de Brusselse inwoners pogingen tot oplichting via het internet en 12% meldt oplichting via het internet in de 12 maanden voorafgaand aan de enquête. Volgens de Veiligheidsmonitor 2021 gaf 37% van de Brusselaars aan slachtoffer te zijn geweest van oplichting via het internet¹⁹.

¹⁷ Zie hierover Observatory, *Fietsdiefstal in het Brussels gewest, Focus van het Observatorium* – nr. 4, Brussel: safe.brussels, 2024. Beschikbaar op: <https://www.safe.brussels/nl/publicaties>.

¹⁸ Veiligheidsmonitor 2021 van de Federale Politie en Gewestelijke veiligheidsenquête 2022 van safe.brussels.

¹⁹ Federale Politie, DGR – Informatie en ICT Business Unit Police Management Accounting, *Veiligheidsmonitor 2021, Tabellenrapport, Brussels Hoofdstedelijk Gewest*, p.54.

De politie registreerde in 2023 op haar beurt 4.687 feiten van 'oplichting en fraude via het internet'. Dit is een scherpe stijging, aangezien het aantal feiten meer dan verviervoudigd is sinds 2015. Toch zijn deze feiten niet de meest vertegenwoordigde cijfers in de geregistreerde criminaliteit, en bovendien lijken de cijfers zich te stabiliseren of zelfs te dalen (-2% ten opzichte van 2022). Oplichting via het internet is een goed voorbeeld van de beperkingen van de geregistreerde criminaliteit²⁰ en van de noodzaak van enquêtes over slachtofferschap om een beter beeld te krijgen van de veiligheid en de ervaringen van de burgers in kaart te brengen. In 2023 registreerde de politie 8.575 feiten van computerfraude (+174% vergeleken met 2015 en +6% met 2022) – cijfers die mogelijk onderschat zijn.

Merk op dat informatie- en communicatietechnologieën (ICT) ook worden gebruikt door de actoren van de veiligheid, met enig succes, zoals blijkt uit het toenemende gebruik van de interface Police-on-web. Burgers gebruiken Police-on-web om strafbare feiten te melden of om de politie om hulp te vragen, bijvoorbeeld om hun huis te bewaken terwijl ze op vakantie zijn. Het aantal meldingen dat de politie ontvangt via Police-on-web is tussen 2015 en 2023 vertwaalfvoudigd, van 1.110 naar 13.130, en de groei zet elk jaar door

UITBUITING VAN MENSEN

Seksuele uitbuiting²¹ is een fenomeen dat op kwantitatief vlak niet erg belangrijk is (38 feiten geregistreerd door de politie in 2023), maar oververtegenwoordigd is in het BHG. 1/5 feiten die door de politie geregistreerd zijn in België hebben betrekking op het Brussels gewest. Meer dan 1/4 van de dossiers van seksuele uitbuiting die in 2023 bij de Belgische parketten binnenstroomden, had betrekking op het correctioneel parket van Brussel. 13 van de 75 dossiers van dit type die in 2023 werden afgesloten door het correctioneel parket van Brussel, resulteerden in strafrechtelijke vervolging – een hoge ratio.

Het aantal feiten van economische uitbuiting²² geregistreerd door de politie is niet hoog, maar stijgt (29 geregistreerde gevallen in 2023 tegenover 17 in 2015 en 19 in 2022). Op het niveau van het Brusselse Arbeidsauditoraat²³ werden in 2023 44 zaken van arbeidsuitbuiting geopend. Ook andere gegevens illustreren de aanwezigheid van economische uitbuiting in het Brussels gewest. Zo zorgde de vzw Pag-asa²⁴ in 2023 voor opvang van 60 nieuwe slachtoffers van mensenhandel, van wie 37 voor economische uitbuiting (en 20 voor seksuele uitbuiting). In 2023 heeft de RSZ-inspectie 14 vermoedelijke slachtoffers van economische uitbuiting in het BHG geïdentificeerd (tegenover 3 in 2022 en 8 in 2021)²⁵. Tot slot heeft de Brusselse eenheid van de Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (SIOD)²⁶ tijdens de 1.729 controles in 2023 970 overtredingen vastgesteld met betrekking tot zwartwerk – zwartwerk kan bepaalde situaties van uitbuiting verhullen.

20 Zie ook de analyse van de resultaten van de Veiligheidsmonitor 2021 op federaal niveau, die 'het bestaan van een zeer groot dark number voor internetoplichting' aanneemt na een vergelijking tussen de resultaten van de enquête en de politionele criminaliteitsstatistieken (Federale Politie, *Federale analyse van de Veiligheidsmonitor 2021*, p.31).

21 Seksuele uitbuiting is een van de vormen van mensenhandel, waarbij het om gedwongen prostitutie kan gaan, maar ze kan ook voorkomen 'in de pornografiewereld, massagesalons, champagnebars, of in relaties met een loverboy'. Er moet worden opgemerkt dat seksuele uitbuiting niet hetzelfde is als prostitutie: niet alle sekswerkers worden immers uitgebuit en ze zijn niet allemaal het slachtoffer van mensenhandel (cf. Pag-Asa vzw: <https://pag-asa.be/nl/mensenhandel?lang=true>).

22 Situaties waarin 'de slachtoffers moeten werken in mensonwaardige omstandigheden, waarbij de geldende arbeids- en sociale rechten flagrant worden geschonden. De sectoren waar uitbuiting het meest voorkomt, zijn: bouw, landbouw, horeca en huishoudelijk werk. Maar ook andere sectoren zijn risicovol: nagelsalons, kapsalons, bakkerijen, maneges, sorteerhangars voor tweedehandskledij, carwashes. Elke sector kan ermee te maken hebben!' (cf. Pag-Asa vzw: <https://pag-asa.be/nl/mensenhandel?lang=true>).

23 Bron: Statistisch analisten van het Parket generaal van Brussel. Gegevens op aanvraag verstrekt aan het Observatorium van safe.brussels.

24 Erkende vzw voor de opvang van slachtoffers van mensenhandel en mensensmokkel in het Brussels gewest.

25 Volgens de checklists (één per potentieel geïdentificeerd slachtoffer) die zijn opgesteld in 2023. Gegevens op aanvraag verstrekt aan het Observatorium van safe.brussels.

26 Bron: SIOD, *Resultaten 31 december 2023 controles arrondissementen*, 2024. Beschikbaar op: https://www.siod.belgie.be/sites/default/files/Downloads/Statistieken/2023/Periode%2001012023_31122023-nl.pdf.

GEORGANISEERDE CRIMINALITEIT

Het aantal feiten van 'criminele organisatie' geregistreerd door de politie is sinds 2015 stabiel of daalt zelfs, met 50 geregistreerde feiten in 2023 (56 in 2015). Aan de andere kant zien we bij andere misdrijven, die bepaalde activiteiten van georganiseerde misdaadgroepen weerspiegelen, een aanzienlijke toename in de geregistreerde criminaliteit. Dit is het geval voor het witwassen van geld, dat sinds 2015 meer dan verviervoudigd is tot een piek van 789 geregistreerde feiten in 2023. Het aantal witwasmisdrijven dat instroomt in het correctioneel parket van Brussel volgt dezelfde trend (1.271 zaken in 2023, +186% t.o.v. 2015, maar een daling (-18%) t.o.v. 2022). Het aantal feiten van heling geregistreerd door de politie nemen niet alleen toe (+29% t.o.v. 2015), ze zijn ook sterk oververtegenwoordigd in het BHG. De 1.063 feiten die in 2023 in het Gewest werden geregistreerd, vertegenwoordigen 41% van alle in België geregistreerde feiten van heling. De 934 zaken van heling die in 2023 zijn voorgelegd aan het correctioneel parket van Brussel, vertegenwoordigen op hun beurt 35% van alle zaken van dit type op de Belgische parketten. Ze zijn gestegen ten opzichte van zowel 2015 (+21%) als 2022 (+13%).

DRUGS

Overlast door alcohol- en/of druggebruik is een probleem dat 35,6% van de Brusselse respondenten van de Veiligheidsmonitor 2021 ondervindt (tegenover 17,49% van de Belgen). Van de respondenten van de GVE 2022 zegt meer dan 1 op de 3 Brusselaars vaak of altijd geconfronteerd te worden met druggebruik in de openbare ruimte. Wat druggebruik betreft, biedt de geregistreerde criminaliteit geen informatie en moeten we een beroep doen op andere actoren om inlichtingen te verkrijgen. Zo stellen we vast dat crack het meest gebruikte middel is door de cliënten van de vzw Transit²⁷ (67% van de begunstigden gebruikte crack in 2022, en 72% in 2023). In 2023 stellen we een aanzienlijke daling vast van de cocaïneresiduen in het afvalwater van Brussel²⁸ – na een gestage stijging gedurende meerdere jaren. Voor die daling is er nog geen verklaring. We wijzen verder op een toename in het steriel injectiemateriaal, en vooral het inhalatiemateriaal (met 63.134 pipjes verdeeld in 2023 tegenover 30.982 in 2022), dat door vzw's²⁹ gedistribueerd wordt. Dit materiaal vermindert gezondheidsrisico's (bv. overdraagbare ziekten) bij druggebruik van zeer kwetsbare mensen (bv. daklozen).

Wat de politie betreft, merken we op dat de cijfers inzake drugs vooral afhangen van de activiteit en de prioriteiten van de politie. Drugbezit blijft het type feit dat in het BHG het vaakst wordt geregistreerd op het vlak van drugs (6.595 feiten, of 18 per dag in 2023). Meer dan de helft (58%) van deze zaken die door het correctioneel parket van Brussel worden afgesloten, wordt om opportuiniteitsredenen afgehandeld zonder strafrechtelijke vervolging, amper 6% wordt vervolgd.

De politie registreert een toenemend aantal feiten van drughandel (1.977 feiten in 2023, +76% t.o.v. 2015 en +26% t.o.v. 2022). Het BHG onderscheidt zich in dit opzicht aangezien 22% van alle geregistreerde feiten van drughandel in België betrekking heeft op het BHG. Bepaalde Brusselse wijken springen op dat vlak in het oog: feiten van drughandel worden het vaakst geregistreerd in de Noordwijk, de Brabantwijk en de Marollen³⁰. Drugverkoop wordt veel vaker dan drugbezit strafrechtelijk vervolgd door het correctioneel parket van Brussel (27% in 2023).

27 De vzw Transit is een niet-medisch opvangcentrum voor meerderjarigen die verslaafd zijn aan drugs (verdoovende middelen, alcohol, medicijnen) (zie Transit vzw: <http://fr.transitasbl.be/qui-sommes-nous/>).

28 EMCDDA & SCORE (2024). *Wastewater analysis and drugs – a European multi-city study*. Beschikbaar op: https://www.emcdda.europa.eu/publications/html/pods/waste-water-analysis_en#sourceData.

29 In het kader van het DAMSI-project.

30 Bron: CSD Brussel. Gegevens op verzoek verstrekt aan het Observatorium van safe.brussels.

De problematiek van lachgas bevindt zich op het kruispunt van drugs-, volksgezondheids- en milieu-problemen. Dit omwille van de moeilijkheden in verband met het afvalbeheer gerelateerd aan lachgas, dat de laatste jaren een groter probleem is geworden in de Brusselse openbare ruimte³¹. In 2023 behandelden de Brusselse gemeenten in het kader van de gemeentelijke administratieve sancties (GAS) 579 dossiers met betrekking tot inbreuken op het verbod om lachgas te gebruiken of te bezitten voor recreatieve doeleinden (281 in 2022)³².

STRAFBARE FEITEN IN VERBAND MET WAPENS

De strafbare feiten geregistreerd door de politie in verband met wapens stijgen in 2022 en 2023, na lage cijfers in 2020 en 2021, en zijn hoger dan die van 2015 (behalve op het vlak van illegale wapenhandel). Voor alle wapens samen, gaat het in het BHG in 2023 om 1.157 feiten van illegaal wapenbezit, 854 feiten van illegale wapendracht/illegaal wapenvervoer en 28 feiten van illegale handel. Specifiek wat vuurwapens betreft vertonen de cijfers in verband met illegaal bezit (308 feiten in 2023), illegale wapendracht/illegaal wapenvervoer (51 feiten in 2023) en illegale handel (24 feiten in 2023) ook een stijgende trend in vergelijking met de lagere cijfers van 2020 en 2021. Ze blijven onder de niveaus van 2015 (met respectievelijk 391, 86 en 34 geregistreerde feiten). Merk op dat deze cijfers een weerspiegeling zijn van de feiten die door de politie zijn gedetecteerd, en niet van de realiteit van het circuleren van wapens op het terrein. Illegaal wapenbezit, illegale wapendracht en illegaal wapenvervoer worden door de politie het vaakst geregistreerd in de wijken Zuidstation, Marollen, Noordwijk en Brabantwijk.

De politieke statistieken geven in hun huidige vorm geen informatie over het veelbesproken onderwerp van de 'schietpartijen' in de openbare ruimte. Hiervoor zijn specifieke maar moeilijk uitvoerbare analyses nodig zijn, op het snijpunt van drugsdrijven, geweld in de openbare ruimte en georganiseerde criminaliteit

NETHEID

Gebrek aan netheid is een bezorgdheid voor wie in het BHG vertoeft. Sluikstort en zwerfvuil zijn een wijkgebonden probleem voor 65% van de Brusselse respondenten van de Veiligheidsmonitor 2021 (tegenover 50% op Belgisch niveau)³³. Volgens de Gewestelijke veiligheidsenquête van 2022 zegt meer dan de helft van de Brusselaars (en 65% van de pendelaars) vaak of altijd geconfronteerd te worden met een gebrek aan netheid in de openbare ruimte van het BHG. Het verband tussen de toestand van de stedelijke omgeving en het veiligheidsgevoel en criminaliteit is al uitgebreid bestudeerd in de literatuur³⁴. Het afvalprobleem mag bijgevolg niet miskend worden binnen veiligheidsproblematieken.

In 2023 registreerde de politie 125 feiten met betrekking tot afval (60 feiten in 2015 en 238 in 2022). Ook andere actoren zijn betrokken bij dit domein. In 2023 werden 3.820 afvalgerelateerde pv's behandeld door NetBrussel (een stijging van 19% t.o.v. 2022), voornamelijk voor sorteerproblemen en slukstorten/vervuiling. In 2023 ontving Leefmilieu Brussel 343 pv's in verband met het milieu, waarvan er 154 betrekking hadden op afvalproblemen (voornamelijk problemen met het niet-sorteren van afval door bedrijven).

31 Cf. Observatory, *Recreatief gebruik van lachgas in de openbare ruimte in het BHG. Een verkennende bevraging bij preventie-, veiligheids- en netheidsdiensten*, *Flash Paper* nr. 3 van het Observatorium - Brussel: safe.brussels 2023. Beschikbaar op: <https://www.safe.brussels/nl/publicaties>.

32 Gegevens die op verzoek aan het Observatorium zijn verstrekt door de sanctionerende ambtenaren van de 19 Brusselse gemeenten.

33 Federale Politie, DGR - Informatie en ICT Business Unit Police Management Accounting, *Veiligheidsmonitor 2021. Tabellenrapport. Brussels Hoofdstedelijk Gewest*, p.6.

34 Sinds Wilson, J. Q., & Kelling, G. L. (1982). *Broken windows. Critical issues in policing*. In: *Contemporary readings*, p.395-400.

Problematieken met betrekking tot de openbare netheid komen ook tot uiting in de cijfers over de gemeentelijke administratieve sancties (GAS) in het Brussels gewest. Na overtredingen op het vlak van stilstaan en parkeren en zones met beperkte toegang voor het verkeer (infra), hebben de meest voorkomende overtredingen, betrekking op de niet-naleving van de reglementering inzake het ophalen van huishoudelijk afval (4.742 GAS-dossiers voor de 19 Brusselse gemeenten in 2023) en zwerfvuil in de openbare ruimte (3.315 GAS-dossiers). In tal van gemeenten komen daarbij ook nog een groot aantal heffingen voor zwerfvuil in de openbare ruimte (minstens 9.000 in 2023)³⁵.

VERKEERSOVERTREDINGEN

Verkeersovertredingen zijn niet te verwaarlozen als het gaat om veiligheid en het veiligheidsgevoel. Volgens de Veiligheidsmonitor 2021 is 'onaangepaste gedrag van weggebruikers' de belangrijkste reden die wordt gegeven voor een onveilig gevoel (wordt aangehaald door 46% van de Brusselse respondenten)³⁶. In 2023 registreerde de politie in het Brussels gewest 767.890 verkeersovertredingen³⁷. Dit is 4,6 keer meer dan alle gerechtelijke overtredingen die in datzelfde jaar werden geregistreerd samen. Het cijfer is de afgelopen jaren ook gestegen (+47% t.o.v. 2015 en +7% t.o.v. 2022). De meeste van deze overtredingen hebben te maken met overdreven snelheid (469.631 in 2023). Verder is er een toename van het aantal overtredingen met betrekking tot rijden onder invloed van alcohol en drugs (respectievelijk +52% en +447% t.o.v. 2015). Hoewel dit aantal voornamelijk verband houdt met het proactief optreden van de politie en de controles die op dit vlak worden uitgevoerd. In 84% van de alcoholovertredingen geregistreerd door de politie is de overtreder een man, en de meeste van deze overtredingen worden geregistreerd tijdens weekendnachten. Dit zijn geen nieuwe vaststellingen, maar ze zijn het waard om te herhalen met het oog op gerichte preventiecampagnes.

Wat de ongevalgegevens³⁸ betreft, vertoont het aantal slachtoffers van verkeersongevallen met lichamelijk letsel (4.398 in 2023) een lichte daling in vergelijking met zowel 2022 als 2015. Zwakke weggebruikers blijven een aandachtspunt op het gebied van verkeersveiligheid. Terwijl het grootste deel van de slachtoffers automobilisten zijn (1.084, 25%), worden zij op de voet gevolgd door fietsers (1.017) en voetgangers (914). Het aantal gewonde stepgebruikers steeg sterk tussen 2019 en 2022. In 2023 zijn het er terug minder (503 tegenover 700 in 2022).

Ten slotte is niet-reglementair stilstaan en parkeren een veelvoorkomend probleem in het Brussels gewest. Deze overtredingen worden sinds 2014 bestraft met gemeentelijke administratieve sancties (GAS)³⁹. Tussen dat jaar en 2018 stegen ze exponentieel om zich vervolgens te stabiliseren op ongeveer 180.000 dossiers per jaar voor het hele gewest (175.674 dossiers in 2023). Onlangs is er een nieuwe categorie overtredingen bijgekomen in de GAS-cijfers, namelijk het niet-naleven van verkeersbeperkingen in zones met beperkte toegang. Een maatregel die eerst ingevoerd werd in Elsene (vanaf 2018) en vervolgens in de stad Brussel (in 2023). Deze overtredingen zorgden voor een nieuwe aanzienlijke stijging van het aantal GAS-dossiers dat in 2023 door de Brusselse gemeenten werd behandeld, met 153.811 van dit type dossiers voor de twee betrokken gemeenten.

35 Gegevens die op verzoek aan het Observatorium zijn verstrekt door de sanctionerende ambtenaren en de netheidsdiensten van de 19 Brusselse gemeenten.

36 Federale Politie, DGR – Informatie en ICT Business Unit Police Management Accounting, *Veiligheidsmonitor 2021. Tabellenrapport. Brussels Hoofdstedelijk Gewest*, p.48.

37 Federale Politie – DGR/DRI/BIPOL (2024). *Verkeersovertredingen*. Afsluitingsdatum: 30.04.2024. Beschikbaar op: <https://www.politie.be/statistieken/nl/verkeer/verkeersovertredingen>.

38 Federale Politie/DGR/DRI/BIPOL (2024). *Ongevalgegevens*. Opgevraagd op 04.06.2024. Gegevens op verzoek verstrekt aan het Observatorium van safe.brussels.

39 *Wet van 24 juni 2013 betreffende de gemeentelijke administratieve sancties*, BS 01.07.2023, in werking getreden op 01.01.2014.

CRISIS EN CRISISBEHEER

Het gewestelijke crisiscentrum werd in 2023 75 keer geactiveerd (76 keer in 2022), voornamelijk om demonstraties te monitoren, maar ook tijdens festiviteiten of culturele, sportieve of andere evenementen, of tijdens Europese topontmoetingen. De disciplines en de noodplanningsdiensten van de 19 gemeenten⁴⁰ rapporteren hoofdzakelijk de volgende incidenten: branden en klimaatgerelateerde situaties. Ze kwamen ook in actie voor (risico's op) instortingen, gas- of waterlekken, of, zeldzamer, in situaties met schietpartijen/vuurgevechten (2 situaties geregistreerd in 2023), bommeldingen, verdachte pakjes of gijzelingen. In 2023 waren er in het BHG twee waarschuwingsfasen voor hitte en ozonpieken, één ozoninformatiefase en één fijnstofinformatiefase (geen waarschuwingsfase)⁴¹. In 2023 registreerde Leefmilieu Brussel één overstromingsdag, maar de overstromingen in kwestie leidden tot 106 interventies door de DBDMH. Leefmilieu Brussel heeft drie adviezen voor een beperking van de toegang tot de gewestelijke parken uitgevaardigd wegens stormwaarschuwingen in 2023. In 2023 werd in 3 gevallen een gemeentelijke fase geactiveerd en tijdens de aanslag op 16 oktober 2023 werd ook een federale fase geactiveerd.

OPENBARE RUIMTE

De openbare ruimte is een plaats waar geweld proportioneel oververtegenwoordigd is in het Brussels gewest.

Diefstallen met geweld (zonder wapen of gewapenderhand) zijn zeer kenmerkend voor het BHG. Ze vertegenwoordigen respectievelijk 49% en 41% van dergelijke feiten die door de politie geregistreerd zijn in België. Het gaat om 5.268 ongewapende diefstallen met geweld in de openbare ruimte in 2023 en 825 diefstallen gewapenderhand (hoge cijfers, maar in beide gevallen lager dan in 2015 – ondanks een lichte opleving sinds 2020). Diefstal met geweld in de openbare ruimte heeft ook een duidelijke genderdimensie. In het geval dat de politie minstens één verdachte identificeert, is er minstens één mannelijke verdachte in 95% van de feiten van diefstallen met geweld zonder wapen (en in 99% van de feiten van diefstallen gewapenderhand).

Vooraf in het openbaar vervoer vormen de ongewapende diefstallen met geweld een groot probleem. De 945 feiten die in het BHG geregistreerd werden, vertegenwoordigen 54% van alle ongewapende diefstallen met geweld die in België geregistreerd werden. Het aantal ongewapende diefstallen op het openbaar vervoer stijgen sterk, zowel ten opzichte van 2015 (+23%) als op korte termijn (+54% t.o.v. 2022).

KWETSBARE GROEPEN

Jongeren, en minderjarigen in het bijzonder, lijken een bijzonder kwetsbare bevolkingsgroep te zijn in het licht van de evoluties die de afgelopen jaren zijn waargenomen⁴².

Zo is het aantal zaken in verband met 'minderjarigen in een problematische opvoedingssituatie' die worden ingediend bij het parket van de jeugdrechtbank van Brussel met 30% gestegen tussen 2015 en 2023 (ondanks een lichte daling in de laatste twee jaar, na een piek in 2021, toen de acute fase van de Covid-19 pandemie net achter de rug was). In 2023 zijn er 10.804 zaken van minderjarigen in een problematische opvoedingssituatie die worden voorgelegd aan het parket van de jeugdrechtbank van Brussel. Sommige van de betrokken minderjarigen zijn erg jong. 1 op de 4 is jonger dan 6 jaar en meer dan 1 op de 2 is jonger dan 12 jaar. Zowat de helft (47%) is een meisje.

⁴⁰ Gegevens op vraag van het Observatorium van safe.brussels verstrekt door de gemeentelijke verantwoordelijke voor noodplanning.

⁴¹ Bron: Intergewestelijke Cel voor het Leefmilieu – IRCEL.

⁴² Een probleem waarop procureur-generaal Frédéric Van Leeuw ook de aandacht vestigde tijdens zijn [redevoering naar aanleiding van de plechtige openingszitting van het hof van beroep van Brussel op 2 september 2024](#).

Minderjarigen zijn ook bijzonder kwetsbaar voor seksueel geweld. De slachtoffers van meer dan een kwart van de verkrachtingen geregistreerd door de politie waren minderjarig in 2023. Bij aantastingen van de seksuele integriteit was het aandeel minderjarige slachtoffers 40%, 38% bij feiten van verspreiding van seksueel getinte inhoud en 31% bij feiten van voyeurisme. Seksuele uitbuiting is ook een probleem voor minderjarigen, met 88 zaken van kinderpornografie die in 2023 werden gemeld bij het correctioneel parket van Brussel (ook al is dit een daling van het cijfer). Er waren zeven minderjarigen onder de twintig nieuwe slachtoffers van seksuele uitbuiting voor wie de vzw Pag-asa in 2023 een begeleiding heeft opgestart.

Problemen zoals pesten hebben ook grotendeels betrekking op minderjarigen – een onderwerp dat nog moet worden bestudeerd.

CONCLUSIE

Het belang van de hier behandelde fenomenen in het Brussels gewest houdt gedeeltelijk verband met de grootstedelijke kenmerken:

- De hoge bevolkingsdichtheid en de grote toestroom van pendelaars en toeristen creëren mogelijkheden voor criminelen, bijvoorbeeld op het gebied van zakkenrollerij. Deze dichtheid kan ook leiden tot een gespannen stedelijke omgeving die niet altijd schoon of uitnodigend is. Deze spanning is ook voelbaar op het gebied van mobiliteit en parkeren.
- Een internationale metropool als Brussel is ook aantrekkelijk voor mensen die actief zijn in de illegale economie – denk aan georganiseerde criminaliteit, met name druggerelateerd, en de schietpartijen die de afgelopen maanden steeds meer media-aandacht hebben gekregen.
- De grote sociaal-economische uitdagingen in de grote stedelijke centra (armoede, dakloosheid, migratiecrisis) kunnen leiden tot risico's op uitbuiting, maar ook tot fenomenen van druggebruik zoals crack.
- De bijzondere demografische kenmerken van het BHG, met zijn jonge en zeer gediversifieerde bevolking, vestigen de aandacht op het groeiende probleem van minderjarigen in een problematische opvoedingssituatie, op intimidatie en seksueel geweld tegen hen, maar ook op racisme en discriminatie.
- Met een sterk ontwikkeld en steeds drukker wordend openbaar vervoernetwerk zijn er ook mogelijkheden voor criminelen om diefstal en geweld te plegen.
- Ten slotte, terwijl de openbare ruimte een aandachtspunt is op het vlak van veiligheid in het Brussels gewest, moet er met het toenemende gebruik van het internet en technologieën in alle sferen van de samenleving ook meer aandacht worden besteed aan criminaliteit die via dit medium wordt gepleegd.

Om de criminaliteit aan te pakken zijn kortetermijnmaatregelen op lokaal niveau zeker belangrijk om de lokale levenskwaliteit te garanderen. Ingrijpende hervormingen op verschillende maatschappelijke terreinen zijn echter eveneens essentieel (via bijvoorbeeld onderwijs, toegang tot de arbeidsmarkt, ruimtelijke ordening, huisvestingsbeleid, het verminderen van ongelijkheid, enz.). Anders bestaat het risico dat enkel de symptomen lokaal worden aangepakt en dat de criminele fenomenen zich verplaatsen. Het veiligheidsbeleid dat ontwikkeld wordt, moet dus worden afgestemd op het volledige overheidsbeleid dat in het Brussels gewest wordt ontwikkeld. Synergiën en partnerschappen zijn daarom essentieel voor het werk van safe.brussels.

De bestrijding van criminaliteit in het Brussels gewest vereist daarom een globale, adaptieve en op samenwerking gebaseerde aanpak. Niet alleen de lokale autoriteiten en de ordediensten moeten hierbij betrokken worden, maar ook de burgers en alle schakels uit de preventie- en veiligheidsketen. De nadruk op preventie, innovatie in misdaadbestrijdingsmethoden en voortdurende aanpassing aan nieuwe vormen van criminaliteit, met name in de cyberspace, zullen van cruciaal belang zijn. Door deze inspanningen te bundelen en een langetermijnvisie te hanteren, kunnen we de uitdagingen op het vlak van veiligheid aangaan en behouden we tegelijk de dynamiek en diversiteit die zo kenmerkend zijn voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Auteurs:

Frédérique BAWIN, Aline DISTEXHE

Contact:

safe.brussels

Tel: +32 (0)2 507.99.11

contact@safe.brussels

de Lignestraat, 40 - 1000 Brussel

www.safe.brussels

Verantwoordelijke uitgever:

Sophie LAVAUX, Directeur-generaal

de Lignestraat, 40

B-1000 Brussel

D/2024/14.168/32

© safe.brussels 2024. Alle rechten voorbehouden

Het geheel of gedeeltelijk kopiëren van deze publicatie is enkel toegestaan onder de uitdrukkelijke voorwaarde dat de bron duidelijk wordt vermeld als volgt: « Observatory, *Criminaliteit en veiligheid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Jaarverslag van het Observatorium. Data 2023. Enkele trends toegelicht*, Brussel: safe.brussels, 2024 ».